

EESTI KEELE ÕPPIJATE KEELE MITMEKÜLGNE UURIMUS

Raili Pool. Eesti keele teise keelena omandamise seaduspärasusi täis- ja osasihitise näitel. *Dissertationes philologiae estonicae Universitatis Tartuensis* 19. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007. 210 lk.

Teise keele omandamise uurimise ajalugu arvestades ei ole eesti keelt teise keelena kuigi kaua uuritud, aga viimased kümme aastat on selle alaga päris intensiivselt tegeldud, ehkki avaldatud tööd on enamasti üsna väikese mahuga: on ilmunud üksikküsimusi vaatlevaid artikleid ja magistritöid. Niisiis on olukord samasugune nagu Soomes. Peale otseselt teise keele õppimise ja õpetamisega seotud uurimistöö on Eestis kakskeelsust käsitletud muuhulgas ka keelesotsioloogilisest ja keelepoliitilisest vaatenurgast lähtudes. Kesksel kohal on muidugi olnud venekeelseid eesti keele õppijaid ja eesti-vene kakskeelsust puudutav uurimistöö.

Põhjalikke laiahaardelisi uurimusi eesti keelest (ega ka soome keelest) teise keelena seni ei ole olnud. Raili Pooli töö on ilmselt kõige mahukam ja süvenenum selle keelekuju kirjeldus, mida eesti keelt teise keelena omandavad venekeelsed õppurid loovad. Uurimuse ainekogu põhiosa koosneb Tartu Ülikooli venekeelsete üliõpilaste kirjalikest terviktekstidest ja intervjuudest, lisaks on kasutatud eksamiolukorras kogutud ainekogu ning üliõpilaste ja eesti keele õpetajate küsitlustest ja intervjuudest saadud materjali.

Uuematest töödest võib R. Pooli uurimust võrrelda Ülle Rannuti kakskeelsust keelesotsioloogilisest ja keelepoliitilisest vaatenurgast käsitleva doktoritööga ja Annkatrin Kaivapalu väitekirjaga,¹ mis käsitleb küll eesti ja vene emakeele mõju soome keele morfoloogia õppimisel. Soome keele õppimist käsitlevatest uurimustest omakorda sobib võrdlusobjektiks Kirsti

¹ Ü. R a n n u t, Keelekeskkonna mõju vene õpilaste eesti keele omandamisele ja integratsioonile Eestis. Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste dissertatsioonid 14. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2005; A. K a i v a p a l u, Lähdekieli kielenoppimisen apuna. Jyväskylä Studies in Humanities 44. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2005.

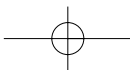
Siitoneni väitekirja, kus vaadeldakse edasijõudnute verbituletiste valdamist, ning veel varasemast ajast Maisa Martini ja Yrjö Lauranto 1990. aastate keskel avaldatud käändesüsteemi omandamise uurimused.² Üks võrdlusobjekte on R. Pooli uurimuse puhul ka Eeva Lähdemäe Abo Akademis 1995. aastal kaitstud litsent-siaaditöö, milles veaanalüüsi põhjal vaadeldakse edasijõudnud soomerootslaste eksamiolukorras kirjutatud soomekeelseid tekste.³

R. Pooli töö esindab mitmes suhtes vastava uurimustraditsiooni põhivoolu ja eelkõige 1970. aastatest saadik sellel alal harrastatud uurimissuunda, mille kesksed mõisted on õppija keel ehk vahekeel, ülekanne ja keeleõppija erinevad strateegiad, kaasa arvatud suhtlusstrateegiad. Selle uurimissuund kasutab tavaliselt eksamil või keeleõppimisel kogutud ainekogu. Ka R. Pooli töös testitakse ja kohaldatakse kindlaks kujunenud ja kanoniseeritud kirjeldusmalle.

Töö põhimeetod on veaanalüüs. Kuigi tegemist on artikliväitekirjaga, aitab üksikkirjutiste järjestus lugejal kergesti üles leida uurimuse peajoone: üldisemalt vaatluselt üksiknähtuste analüüsini. Kõigepealt tutvustatakse analüüsitava materjali ja selles esinevaid vigu (võrreldes

² K. S i i t o n e n, Agenttia etsimässä: *u*-verbijohdokset edistyneen suomenoppijan ongelmana. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 63. Turku, 1999; M. M a r t i n, The Map and the Rope. Finnish Nominal Inflection as a Learning Target. *Studia philologica Jyväskylänensia* 38. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 1995; Y. L a u r a n t o, Paikallissijojen funktioiden oppiminen ja opetus espanjankielisten oppijoiden paikallissijojen käytön tarkastelua konseptuaalisen semantiikan näkökulmasta. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1995.

³ Vt E. L ä h d e m ä k i, Mikä meni pieleen? Ruotsinkielisten virheet suomen ainekirjoituksessa. Abo: Abo Akademi, 1995.

neid sünnipäraste eesti keele kõnelejade tehtud vigadega), siis arutletakse keele-
oskuse arengu lõpp-punkti ja kivistunud
vormide üle ning sealt minnakse edasi
selle juurde, kuidas õpetajad vigu paran-
davad ja millise hinnangu neile annavad.

Seejärel siirdutakse eesti keele sihitis-
käänete omandamise analüüsi juurde,
meetoditena lisanduvad õppijate intro-
spektsiooni uurimine, tüpoloogiline vaa-
teviis – markeeritushüpotees ja selle kont-
rollimine – ning käändevaliku põhjuste
eritelu suhtlusstrateegia (ennekõike väl-
timisstrateegia) vaatenurgast.

Kogu uurimust läbib kontrastiivne
(eesti-vene) mõõde. Selle kõrval on tei-
seks korduvaks motiiviks keele õpetamise
ja õppimise ning selle uurimise suhe.
Töös uuritud probleemid on huvitavad
ennekõike veaanalüüsi võimaluste testi-
mise seisukohast, aga need on olulised ka
eesti keele õpetamise vaatenurgast.

Raili Pooli uurimus keskendub eesti
keele sihitiskäänete omandamisele, aga
uurimisobjektideks on ka venekeelsete
õppijate kirjaliku ja suulise eesti keele
üldisemad vead, lähte- ja objektkeele su-
he kontrastiivsest ja tüpoloogilisest seis-
kohast, sisendkeele tähtsus teise keele
omandamise puhul ning keele õppimise ja
õpetamise suhe.

Venekeelsete eesti keele õppijate kee-
lelise olukorra kirjeldamisel on raamatus
põhirõhk õpetamiskontekstil. Lugeja soo-
viks siiski, et teise keele ja võõrkeele õp-

pimissituatsiooni erinevuste üle arutle-
taks süvenenumalt sisendkeelest lähtu-
des ning et antaks lühike ülevaade, kui-
das Eestis venekeelsetele noortele eesti
keelt õpetatakse. Nüüd joonistub eesti
keele teise keelena õppimisest ootuspära-
ne pilt, et keel on autonoomne ja kesksel
kohal on indiviidi psühholingvistilised
protsessid. See tõekspidamine oleks ikka-
gi võinud mõnevõrra ruumi anda ka sot-
siolingvistilisemale ja keelesotsioloogili-
semale vaatenurgale.

R. Pooli uurimus juhatab oskuslikult
oma lugejat artiklist artiklisse üha süga-
vamale teise keele õppimise probleemi-
desse. Hoolikalt kogutud ja piisavalt mit-
mekesine uurimisainestik ongi raamatu
ühendav joon, ehkki kõikides artiklites ei
ole kasutatud alati sama materjali. Selles
uurimuses ei ole esitatud päris uusi teo-
reetilisi vaatenurki ega arendatud täiesti
uusi kirjeldusmalle. Raamatu väärtuseks
on ennekõike see, et autor on eri uurijate
malle rakendanud kriitiliselt ja testinud
seniseid uurimusi ning nende abil oma
ainestikku tulemuslikult, mitmekülgset
ja süvendatult analüüsinud. Vaadeldud
raamatu põhjal kaitses autor Tartu Üli-
koolis 20. aprillil 2007. aastal edukalt
doktorikraadi.

JYRKI KALLIOKOSKI

Soomekeelsest käsikirjast tõlkinud
VÄINO KLAUS